

Varsinais-Suomen saaristo-ohjelma

Varsinais-Suomen saaristo-ohjelma

Varsinais-Suomen liitto
2000

Saaristo-ohjelma

Sisällysluettelo

	sivu
1. Johdanto	4
2. Saaristo osana Varsinais-Suomen maakuntaa	4
3. Edellisen ohjelmakauden toteutuminen	6
4. Saariston kehittäminen 2001-2004	8
4.1. SWOT	8
4.2. Visio	9
4.3. Strategian asettaminen	9
4.4. Strategian pääkohdat	11
5. Toimintamuodot	13
5.1. Keskeiset periaatteet	13
5.2. Edunvalvonta	14
3. Yhteenveto	14

Liitteet

SAARISTO-OHJELMA

1. Johdanto

Saaristo-ohjelma muodostaa Varsinais-Suomen saaristoalueen kehittämisstrategian kaudelle 2001-2004. Ohjelmalla pyritään määrätietoiseen alueelliseen kehittämiseen. Sen runkona on strategia, johon valittujen toimintalinjojen tulee nojautua. Ohjelma perustuu seutukunnissa laadittuihin alueellisiin kehittämissuunnitelmiin. Saaristo-ohjelma tulee sisältymään maakunnan uuteen kehittämisohjelmaan, joka valmistuu loppuvuodesta ja astuu voimaan vuonna 2001.

Tässä ohjelmassa on tuotu esiin kahdeksan toimenpide-ehdotusta, joilla strategian pääkohtia pyritään toteuttamaan. Näistä toimenpiteistä tulee alueen ns. kärkihankkeita, joiden tukirahoitus pyritään turvaamaan ja joihin sitoudutaan pitkällä aikavälillä. Saaristo-ohjelmassa ei tarkemmin määritellä niiden sisältöä, kehittämiskeskukset paneutuvat tähän myöhemmin.

Saaristolla on uudella ohjelmakaudella koko aluetta käsittävä EU:n tavoite 2-alue-määritys. Tavoite 2:n lisäksi alueella on käytettävissä kehittämistoimenpiteisiin Varsinais-Suomen maaseutus suunnitelma, tavoite 3 -ohjelma, yhteisöaloiteohjelmat ja erilaiset kansalliset rahoituslähteet. Tämä saaristo-ohjelma linjaa näiden rahoituslähteiden käytön painopisteitä saaristossa.

2. Saaristo osana Varsinais-Suomen maakuntaa

Varsinais-Suomen saaristo koostuu 18 kunnasta, joista 8 on valtioneuvoston määritelmän mukaan saaristokuntia (Dragsfjärd, Houtskari, Iniö, Korppoo, Kustavi, Nauvo, Rymättylä ja Velkua) ja loput ns. saaristo-osa kuntia (Askainen, Halikko, Kemiö, Merimasku, Parainen, Piikkiö, Särkisalo, Taivassalo, Västanfjärd, Uusikaupunki).

Saaristo jakautuu neljän seutukunnan alueelle, mutta rungon saariston toiminnalle muodostaa kuitenkin Turunmaan seutukunta (Parainen, Nauvo, Korppoo, Houtskari, Iniö, Kemiö, Västanfjärd, Dragsfjärd). Seutukuntaan on 1995 perustettu saariston elinkeinoelämän kehityksestä vastaava keskus, Saaristomeren Kehittämiskeskus, jonka jäseniä ovat edellä mainittujen lisäksi Askainen, Merimasku, Rymättylä ja Velkua.

Saariston kokonaispinta-ala on noin 10.000 km². Maapinta-alaa siitä on noin 3200 km² ja vettä 8400 km². Rantaa on yhteensä noin 11.500 km ja saarten lukumäärä on 22.000.

Alueelle on tyypillistä asutuksen hajanaisuus ja vaikeakulkuisuus. Esim. matka Houtskarista Särkisalon Petun saarelle kestää vähintään viisi tuntia. Matkalla on yksitoista siltää ja seitsemän lautta. Vastaavasti matka Nauvosta Iniöön kestää yli kolme tuntia.

Matkalla on viisi lauttaa, joista Houtskarın ja Iniön välinen lauttayhteys toimii vain kesäaikana. Matkaa on n. 55 km.

Tielaitoksen lautta

Saariston väestömäärä on noin 33.000, josta enemmistö on ruotsinkielistä. Suurin osa saariston kunnista on ollut muuttotappiollisia viime vuosina. Lisäksi muuttoa tapahtuu alueen sisällä siten, että syrjemmässä sijaitsevista kylistä ja saarista muutetaan kuntakeskuksiin. Näin elävien kylien ja elinkeinotoiminnan määrä vähenee ja julkinen palvelutarjonta heikkenee lähinnä ulkosaaristossa. Saariston väestökehitys on yksi tärkeimmistä peruskysymyksistä, johon viime vuosina on kiinnitetty erityistä huomiota. Nykykehityksen suunnanmuutos on pitkäaikainen prosessi, johon ei löydy yhtä oikeaa ratkaisua. Kehityksen taustasyihin ollaan kuitenkin jo perusselvitysten kautta hakemassa vastauksia.

Alueen työttömyysaste on noin 8%, Turunmaalla 7,5% vuonna 1998. Työllisyystilanne on viime aikoina kehittynyt myönteiseen suuntaan ja se on tällä hetkellä maakunnan parhain.

Saaristossa on runsaasti pieniä yrityksiä, mutta sieltä löytyy myös vankkaa suurteollisuutta. Yhteensä yrityksiä on noin 1400, mikä on asukasmäärään suhteutettuna korkea luku. Palvelusektori on viime vuosien aikana kasvanut eniten. Maatalouden osuus on puolestaan vähitellen tasaisesti vähentynyt. Matkailu on yksi tärkeimmistä elinkeinoista. Matkailu ei kuitenkaan yksinään pysty monipuolistamaan elinkeinorakennetta riittävästi eikä takaamaan alueen säilymistä asuttuna. Matkailuelinkeino tarjoaa nykyi-

sessä muodossaan alan yrityksille saaristossa lähinnä lisäansiomahdollisuuden, vain kourallinen yrityksiä saa siitä ympärivuotisen toimeentulonsa. Liitteenä olevat tilastotiedot sisältävät tarkempia tunnuslukuja.

3. Edellisen ohjelmakauden toteutuminen

Edellisellä EU:n ohjelmakaudella tärkeimmät saaristossa voimassa olleet tukiohjelmat olivat **tavoiteohjelma 5b, Interreg II, Leader II ja kansalliset tuet**. Paraisten kaupunki muodosti poikkeuksen kaikissa aluemäärityksissä, jääden esimerkiksi kokonaan 5b:n ulkopuolelle. Tämä seikka vaikutti alueen kehittämiseen. Hankkeet jäivät usein pieniksi ja kokonaisvaltainen määrätietoinen alueellinen kehittäminen kärsi.

Matkailuelinkeinon kehittämiseen panostettiin eniten, etenkin markkinointiin ja verkostojen luomiseen. Monet tavoite 5b ja Leader-rahoitteiset matkailuhankkeet ovat onnistuneet melko hyvin (esim. Rengastie). Tosin matkailun kehittymisen toteaminen on vaikeaa esim. työpaikkakehityksen avulla johtuen siitä, että tilastot tunnistavat vain osittain matkailun piirissä hyvin yleisen sivutoimisen ja osa-aikaisen työllistymisen. Selvää on kuitenkin se, että matkailun kehittyminen merkittäväksi elinkeinoksi saaristossa vaatii uusia yrityksiä, varsinkin majoitus- ja ravitsemisalalle.

Interreg hankkeiden kautta saatiin käyntiin entistä laajempi kontaktien ja yhteistyön kehittäminen Ahvenanmaalle ja Ruotsin saaristoon. Kaikkiaan 56 Interreg-hanketta käynnistyi. Näiden hankkeiden seuranta on vielä kesken, mutta vaikuttaa jo siltä, että vaikutukset Varsinais-Suomessa jäävät verrattuna esim. Ruotsiin odotettua vaatimatommiksi, etenkin työpaikkakehitys ei vastannut tavoitteita. Suurimmat hankkeet tukivat jo olemassa olevia yrityksiä (esim. Saaristomaku), kun Varsinais-Suomessa olisi tarvittu uutta yritystoimintaa edistäviä laajoja hankkeita. Interregin kautta on kuitenkin kansainvälinen saaristoyhteistyö lähtenyt ripeästi käyntiin, mutta jatkossa on huolehdittava, että hankkeista saadaan riittävästi hyötyä.

Palvelu ja kauppa ovat suurelta osin jääneet tukijärjestelmien ulkopuolelle. Tästä huolimatta palvelusektori on kehittynyt voimakkaimmin työpaikkakehityksellä mitattuna. Peruspalveluiden säilyminen ei saaristolaisista huolimatta ole ollut itsestään selvyyttä viime vuosina. Saaristolain tulisi turvata palvelutason pysyminen, mutta mm. valtion virastojen palveluja on keskitetty ja liikenneyhteyksiä vähennetty.

Maatilatalouden rakennemuutos jatkui koko ohjelmakauden saaristossa maatalojen lukumäärän ja tulotason laskiessa, samalla kun sivuelinkeinojen merkitys kasvoi. Kehityssuunnasta huolimatta saaristossa ei kuitenkaan olla toistaiseksi onnistuttu luomaan vahvoja omaleimaisia maataloustuotteita tai –tuoteryhmiä, esim. saariston ekotuotteet tai jatkojalostustuotteet.

Ohjelmakaudella on voitu toteuttaa merkittäviä **kalatalouden** kehittämishankkeita (KOR ja Pesca). Kalanjalostusyrityksille on myös myönnetty suoria yritystukia.

Avolouohos Paraisilla

Teollisuuden työpaikkakehitys on pysynyt melko ennallaan ja alueella toimivien suurten yritysten toiminta on ollut vakaata. Uusia yrityksiä syntyi Turunmaalla runsaasti, noin 100 vuodessa, nettovaikutuksen jäädessä kuitenkin n. 10 uuteen yritykseen /vuosi.

Ohjelmakaudella ei saaristossa käynnistynyt, matkailuhankkeita lukuun ottamatta, yritysten välisiä laajempia **kansainvälistymis- tai verkostoitumishankkeita**. Tosin alueen oppilaitokset ovat luoneet kansainvälisiä yhteyksiä sellaisten hankkeiden avulla, joihin on sisältynyt myös yritysysteistyötä.

Osaamishankkeita on ollut runsaasti. Tietoyhteiskunnan valmiudet on myös ollut selvä painopistealue osaamisen kehittämässä. Mielenkiinto ympäristöosaamisen parantamiseen on tullut mukaan kuvaan viime ohjelmakauden aikana. Monta ympäristöhanketta käynnistyi. Vaikuttaa kuitenkin vielä siltä, että ympäristökysymyksiin kiinnitettiin vain satunnaisesti huomiota.

Työttömyys on saaristossa laskenut tasaisesti ja on nyt noin 8 %. Ongelmaksi on kuitenkin jäänyt, että työvoiman kysyntä ja tarjonta eivät riittävästi ole kohdanneet. Yritykset olisivat tarvinneet mm. ATK- , teknisen- ja rakennusalan osaajia.

Monista hyvistä saavutuksista, kuten työttömyyden lasku ja positiivinen BKT-kehitys, huolimatta saariston suuret kysymykset ovat vielä ratkaisua vaille, nimittäin asukasluvun väheneminen, alueen vetovoimaisuuden tuotteistaminen ja elinkeinorakenteen monipuolistaminen.

4. Saariston kehittäminen 2001-2004

4.1. SWOT

VAHVUUDET

- ainutlaatuinen ympäristö
- kansainvälisesti arvokas kulttuurimiljö
- maantieteellinen sijainti
- muiden saaristoalueiden läheisyys
- vahvojen kasvualueiden läheisyys
- ilmasto-olosuhteet
- n. 1400 pienyritystä
- hyvin toimiva julkinen hallinto
- kaksikielisyys
- turvallinen houkutteleva asumisympäristö,
- pienimuotoisuus
- korkea koulutustaso
- saaristolaisuus

HEIKKOUEDET

- tappiollinen väestökehitys
- tappiollinen työpaikkakehitys
- etäisyydet, liikenne yhteydet
- vahvan profiilin ja vetovoimaisuuden puute
- yhdyskuntarakenteen puutteet
- peruselinkeinojen rakennemuutokset
- puutteellinen markkinointi
- lähimarkkinoiden pienuus
- matkailun mahdollisuudet hyödyntämättä
- koulujen alkamisajankohdan ja matkailu-
sesongin yhteensovittaminen

MAHDOLLISUUDET

- lisääntynyt yhteistyö kaikilla tasoilla
- kestävän kehityksen mallialue
- puhtaat luonnon- ja ekotuotteet
- jalostusarvon nostaminen
- osaava työvoima
- vientimahdollisuudet
- meri, satamat, laivaväylät
- ympäristöosaaminen
- ympäristöystävälliset tuotteet
- ympäristöosaamisen verkostot
- muu verkostoituminen
- matkailun kehittäminen
- kulttuuriprofilointi
- paikalliskulttuuri
- saaristolaisuuden esille nostaminen
- koulujen alkamisajankohdan ja
matkailusesongin yhteensovittaminen

UHAT

- ympäristöonnettomuudet ja -katastrofit
- eristäytyneisyys
- väestökato
- ympärivuotisen asutuksen väheneminen
- työvoiman poismuutto
- palvelutason heikkeneminen
- keskittyminen
- infrastruktuurin heikentyminen
- valtiovallan puuttuminen omistusoikeu-
teen
- saariston omaleimaisen kulttuurin häviä-
minen

Saariston tulevaisuudesta lyhyesti:

- saaristoelinkeinojen vahvuuksina pidetään pienimuotoisen elinkeinotoiminnan taustalla olevaa saaristolaisten monitoimisuutta ja korkeaa osaamistasoa.
- saaristoelinkeinojen mahdollisuudet nähdään matkailun, etätoimintojen, uusien energiamuotojen, ympäristötekniikan ja erikoisviljelyn hyväksikäytössä.
- uhkatekijät liittyvät yksipuoliseen elinkeinorakenteeseen, maatalouden rakennemuutoksen keskeneräisyyteen ja perinteisten elinkeinojen aseman heikkenemiseen sekä elinkeinojen hitaaseen muuttumiseen tulevan yhteiskuntakehityksen tarpeita vastavaksi.
- asutuksen kehittämisen vahvuuksina pidetään omaleimaista saaristokulttuuria, vahvaa identiteettiä, kaksikielisyyttä ja hyvin säilyneitä kyläkokonaisuuksia.
- asutuksen kehittämisen heikkouksina pidetään hajanaista ja harvaa asutusta, vinoutuvaa ikärakennetta ja vähenevää väestöä sekä asumisen painopisteen siirtymistä mantereelle päin.

- asutuksen kehittämisen mahdollisuudet liittyvät erityisesti vapaa-ajan asutuksen hyödyntämiseen, ympäri vuoden käytettäviin kesäasuntoihin sekä nuorten rekrytointiin uusiin elinkeinoihin.

4.2. Visio

Varsinais-Suomen saaristo on globaalisesti ainutlaatuinen miljöö, jonka ympäristö- ja kulttuuriarvot ovat korvaamattomia. Saariston elinkeinoelämän perusta on palvelujen tuottamisessa ja teollisuudessa. Myös luonnon ja kulttuuriresursseihin perustuva matkailu on merkittävä elinkeino.

Laajan yhteistyön ja saariston vetovoimaisuuden tuotteistamisen avulla pyritään saariston kehittämiseen ja säilymiseen elinvoimaisena asuinalueena.

4.3. Strategian asettaminen (=onnistumisen organisointi)

Saariston keskeisimmät vahvuustekijät ovat alueen ainutlaatuisuudessa eli saaristolaisuudessa, tiheässä yrityskannassa, kaksikielisyydessä ja luonnon olosuhteissa. Keskeisimpinä ongelmina voidaan pitää väestökatoa, elinkeinorakenteen yksipuolisuutta, ajallisesti pitkiä etäisyyksiä ja vahvan profiilin puutetta (eli saaristolaisuuden esille tuominen vetovoimatekijänä ei ole onnistunut).

Ensisijaista alueen kehitykselle on vahvuuksien korostaminen ja samanaikaisesti rakennemuutoksen aktiivinen tasapainottaminen. Myönteinen työpaikkakehitys on avainasemassa. Tällä tarkoitetaan ensisijaisesti uusien työpaikkojen syntymistä, mutta myös olemassa olevien turvaamista.

Talviaikaa saaristossa

Työpaikkojen olennainen lisääminen onnistunee vain luomalla palveluista ja matkailusta nykyistä merkittävämpi elinkeino. Palvelujen kokonaistyöpaikkamäärän pitäminen edes nykyisellä tasolla tulee olemaan melkoinen haaste julkisen sektorin odotettavissa olevan talouden kiristymisen heijastuessa myös työpaikkoihin. Matkailun kehittyminen merkittäväksi elinkeinoksi vaatii uusia yrittäjiä ja saariston vetovoimaisuuden laajempaa tuotteistamista ja yhteismarkkinointia sekä verkostoitumista alueen ulkopuolelle (Turku, Ahvenanmaa, Tukholma). Elämyksellisyys on päivän teema ja se on liitettävissä erityisesti saariston matkailun kehittämiseen. Matkailusesongin pidentäminen on eräs tärkeimpiä päämääriä. Nykyisin matkailusesonki päättyy koulujen alkaessa elokuussa, niinpä tulisi määrätietoisesti pyrkiä siihen, että koulujen alkamisajankohtaa lykätään syyskuun alkuun. Elämyksellisyys on liitettävissä myös saariston maataloustuotteisiin ja niiden jatkojalosteisiin. Maatilatalouden harjoittaminen muuttuu yhä enemmän yritystoiminnaksi. Marjojen, vihannesten, hedelmien, juuresten, lampaanlihan ja kalan jatkojalostuksesta on mahdollista löytää uusia tuotteita, joiden yhteismarkkinointiin ja logistisiin ongelmiin tulisi panostaa. Tuotekehitys, laatu, markkinointi- ja myyntiosaaminen ovat keskeisiä kehittämiskohteita. Luomutuotannon ja eettisesti kestävä tuotannon lisääminen antanee mahdollisuuden saada maataloustuotteille uusia markkinoita ja parempi hintataso. Kalatalouselinkeino kuuluu luontevasti saariston toiminta-alueisiin. Koko elinkeinon tuotantoketjun toimivuus ja toiminnan kehittäminen on turvattava saaristossa.

Vänä

Tiivistäen voisi sanoa, että saaristoeinkeinojen mahdollisuudet nähdään matkailun, uusien energiamuotojen, ympäristöteknologian, etätyön ja erikoisviljelyn hyväksikäytössä.

Monitahoinen, laaja yritysten välinen yhteistyö on onnistumisen edellytys uusien työpaikkojen luomiselle ja nykyisten yritysten menestymiselle. Elinkeinoelämän kehittämiseen ja syrjäytymisen ehkäisyyn liittyy myös paikkariippumattoman työn eli etätyön edellytysten kehittäminen ja sitä kautta tietoyhteiskunnan valmiuksien entistäkin voimakkaampaan esillä pitämiseen kehittämistyössä. Myös siihen, että nuoriso jäisi asumaan saaristoon on kiinnitettävä enemmän huomiota.

Pula ammattitaitoisesta työvoimasta on jo vaikuttanut työpaikkojen syntyymiseen saaristossa. Osaamista kehittämällä on varmistettava, että työvoiman kysyntä ja tarjonta kohtaavat. Osaamisen kehittämisen painopisteinä tulee olla tietoyhteiskunta- ja ympäristöosaaminen sekä ammattitaitojen ”nykyaikaistaminen”.

Saariston kehittämiseen saadaan tällä ohjelmakaudella merkittävästi tukea. Näitä tukimuotoja on määrätietoisesti otettava käyttöön uuden yritystoiminnan luomiseksi ja rakennemuutoksen tasapainottamiseksi.

Ohjelmakaudelle 2000-2006 Turunmaa on asettanut seuraavat määrälliset tavoitteet:

- ***väestönlisäys 400 asukkaalla***
- ***työpaikkojen lisäys 400 uudella työpaikalla***
- ***työttömyysasteen lasku 5 %:iin***
- ***tietotekniikan käyttöasteen kaksinkertaistaminen alueen yrityksissä***

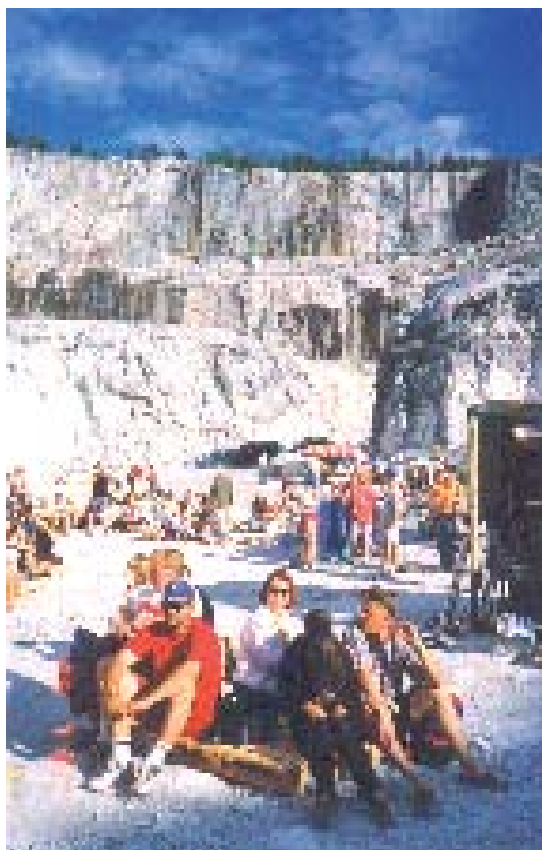
4.4 Strategian pääkohdat

1. Saariston vetovoimaisuuden ja yritystoiminnan lujittaminen

Keskeistä on saaristolaisuuden esille nostaminen ja vetovoimaisten tuotteiden kautta alueen profiilin vahvistuminen. Tiedottamisen ja markkinoinnin tehostamiseen on myös syytä kiinnittää enemmän huomiota. Hyvien kokonaisratkaisujen syntymistä edistää se, että alueen sisällä osataan tehdä selviä, keskitettyjä elinkeinoelämää laajasti tukevia linjavalintoja, joihin sitoudutaan ja joiden taakse resurssit kootaan.

Yhteistyö, verkostoituminen ja kansainvälistyminen ovat ajan trendejä, joita hyödyntämällä voidaan saada aikaan uusia kehityssuuntia. Saaristolla olisi erinomaiset mahdollisuudet luoda toimivimmat yhteistyökuviot Ruotsiin päin. Koko maakunta tarvitsisi tehokkaampaa yhteistyötä ruotsalaisten kanssa ja saaristo voisi tässä työssä omia itselleen tärkeän roolin.

Kalkkivilouhos tapahtumapaikkana

2. Osaamisen tason kehittäminen

Osaamisen kehittämisessä tavoitteena on työvoiman saannin turvaamisen lisäksi edistää uuden teknologian ja osaamisen soveltamista sekä ympäristöosaamisen parantamista osana imagokehitystä. Onnistuneen pitkäjänteisen työn edellytyksenä on kuitenkin osaamistarpeiden muutosten jatkuva arviointi ja kyky tehdä tarvittavia muutoksia.

Saaristossa olisi määrätietoisesti pyrittävä luomaan osaamiskeskittymiä, joilla yritykset, oppi- ja tutkimuslaitokset sekä osaamiskeskukset sitoutuvat jatkuvaluonteiseen yhteistyöhön. Tavoitteena on osaamiskeskittymien avulla parantaa yritysten sekä oppi- ja tutkimuslaitosten yhteistyötä ja asiantuntijavaihtoa. Tavoitteena on myös tukea oppilaitoksia ja niiden kehittymistä siten, että ne löytyvät roolinsa alueen elinkeinoelämää kehittävinä, monipuolisina yksikköinä. Oppilaitosten keskinäiseen verkostomaiseen yhteistyöhön on kiinnitettävä huomiota. Oppilaitosten toiminnassa tulisi entistä enemmän huomioida se, että kehittyvässä tietoyhteiskunnassa merkittävä osa uusista työpaikoista syntyy tietotekniikan järjestelmien rakentamisen, ylläpidon ja sisällön tuottamisen ympärille. Tällainen toiminta soveltuu hyvin etätyöksi saaristoon.

3. Ympäristön tilan ja saariston elinkelpoisuuden turvaaminen

Ympäristö ja sen tila on alueellisen vetovoimaisuuden lähtökohta. Aluepolitiikalla ja maankäytönsuunnittelulla voidaan oleellisesti vaikuttaa saariston ympäristöön ja elinkeinoelämään. Hyvällä aluepolitiikalla sovitetaan yhteen eri intressiryhmien välille syntyviä ristiriitoja, joita esimerkiksi ympäristön arvojen säilyttäminen ja liiketaloudellisen toiminnan kehittäminen saattaa synnyttää. Elinkeinoelämän monipuolistaminen ja kehittäminen on toisaalta ehdottoman tärkeää saaristolle, toisaalta ympäristön tilan parantaminen on ehdottoman oleellista saariston tulevaisuutta ajatellen. Tällaisten asioiden yhteensovittamiseen on kiinnitettävä huomiota, esim. laatimalla ympäristötietoisien maankäytön suunnittelulle yhtenäinen käytäntö ja sopimalla aluepolitiikan kehittämiskriteereistä. Lisäksi olisi edistettävä kestävä kehityksen periaatteiden juurtumista osaksi elämäntapaa ja päätöksentekoa.

Ympäristötekniikan ja -osaamisen siirtoa yritystoiminnan ja asukkaiden käyttöön tulisi pyrkiä määrätietoisesti toteuttamaan.

Infrastruktuurin parantamisessa tulisi keskittyä liikenneyhteyksien ja tietoliikenteen kehittämiseen. Liikenneyhteyksiä parannettaessa etusijalle tulevat yhteysalus-, lautta- ja linja-autovuorojen lisääminen ja aikataulujen yhteensovittaminen tarvelähtöisesti, nopeampien yhteysalusten saaminen sekä ns. rengastieyhteyksien ympärivuotinen ylläpito.

Keskeiset toimenpiteet:

Yhteistyön lähtökohtana on, että yhteisistä asioista sovitaan keskenään. Tämä tarkoittaa, että alueen sisällä sovitaan mihin yksityiskohtaisesti panostetaan ja millä aikataululla.

Saaristo-ohjelmassa ehdottaa seuraavia toimenpiteitä:

- *Matkailumarkkintiin ja –tuotteistamiseen panostetaan enemmän.*
- *Maatalouden jatkojalostustuotteet esille.*
- *Moninaisen käsityöosaamisen esille nostaminen.*
- *Itämeri-yhteistyötä, erityisesti Ruotsin kanssa, ja kansainvälistä saaristoyhteistyötä tehostetaan.*
- *Oppilaitosten ja yritysten välinen laaja verkostoituminen*
- *Tietotekniikkaa laajennetaan entisestään ja osaamista syvennetään.*
- *Matkailu- tai ympäristöosaamisen keskittäminen saaristoon esim. osaamiskeskuksen muodossa.*
- *Suurempi hyöty irti Interreg IIIA:n ”saaristolaismaku”-hankkeen jatko-osasta. Hanke pyrkii tuotteistamaan saaristolaisuutta ja se on oleellinen osa Interreg-ohjelmaa.*

Näistä toimenpiteistä muodostuu saariston ns. kärkihankkeet pitkällä aikavälillä. Jokainen niistä on hyvin toteutettuna laaja kokonaisuus. Ehdotusten sisällön tarkempi määrittely tapahtuu kehittämiskeskusten toimesta. Lista ei pyri olemaan kaikenkattava, koska valintoja on tehtävä.

5 Toimintamuodot

5.1. Keskeiset periaatteet

Keskeisistä periaatteista tulee sopia laajasti. Niiden soveltaminen käytäntöön tulee näkyä ennen kaikkea kuntien päätöksenteossa, Kehittämiskeskuksen linjauksissa ja hankevalinnoissa.

- 1. Keskitytään toimintaan, joka luo uusia työpaikkoja***
- 2. Kehittämistyö tapahtuu kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti***
- 3. Tuetaan toimintaa, joka panostaa kansainvälistymiseen, verkostoitumiseen ja osaamistason nostamiseen***
- 4. Yhteistyötä ja koordinointia tehostetaan kaikilla tasoilla***
- 5. Hyödynnetään saaristolaisuuskäsitettä***

5.2. Edunvalvonta

Saaristo on merkittävä kansallinen ja kansainvälinen resurssi. Saaristo on vahvuus erityisesti luonnon, matkailun, vapaa-ajanvieron ja asumisen laadun kannalta. Saaristo on vuosien mittaan saavuttanut ainutlaatuisen aseman, joka on myös eri laissa huomioitu. **Laki saariston kehityksen edistämiseksi** tuli voimaan 1981. Se velvoittaa valtiota

ja kuntia toimimaan siten, että saaristolaisten toimeentulo, liikenneyhteydet, peruspalvelut ja saariston luonto voidaan turvata. Lisäksi saaristo on huomioitu **laissa kuntien valtionosuuksista ja laissa alueiden kehittämisestä**. **EU:n aluepoliittiset linjaukset** ja päätökset tukevat myös saariston määrätietoista kehitystä. Saariston etuja valvovat monet eri tahot, kuten:

- Saaristoasiain neuvottelukunta (Sisäasiainministeriö)
- Saaristoyhteistyö (Pohjoismaiden ministerineuvosto)
- Saaristoliikenteen neuvottelukunta (Merenkulkuhallitus)
- Saaristomeren Kehittämiskeskus (alueen kunnat)
- Saaristolautakunta (Varsinais-Suomen liitto)

Edunvalvonta on monisäikeinen yhteistyön muoto, jonka tuloksellisuus perustuu toimiviin kontakteihin ja organisaatioon, jonka kautta on mahdollisuus vaikuttaa.

Varsinais-Suomen liitto ajaa saariston etua pitämällä saaristopolitiikan ajankohtaiset kysymykset esillä ennen kaikkea kehittämissuunnitelmassaan. Saaristo-ohjelman laatiminen on osa tätä työtä.

6. Yhteenveto

Tiivistäen voidaan todeta, että Varsinais-Suomen saaristo on miljöönä ainutlaatuinen. Vapaa-ajanviettoalueena ja asuinympäristönä se on vetovoimainen. Alue on panostanut ennen kaikkea matkailun kehittämiseen ja sen osuuden lisäämiseen on panostettava edelleen. Alueen voimakkaampi profiloituminen ja saaristolaisuuden monipuolinen tuotteistaminen sekä määrätietoinen kansainvälistyminen (ensisijaisesti hyvä yhteistyö Ruotsiin) voisivat vauhdittaa uutta kehityssuuntaa, jota saaristo tarvitsee väestökehityksensä muuttamiseksi ja elinkeinoelämänsä monipuolistamiseksi.

EU:n aluepolitiikka on tuonut uusia mahdollisuuksia, mutta ei valmiita ratkaisuja. Monen muun alueen tavoin saaristo haki omia linjauksiaan EU-jäsenyyden alkuaikoina. EU:n toisen ohjelmakauden alkaessa on jo nähtävissä yhdenmukaisuutta aluetta koskevissa kehittämissuunnitelmissa. Toisiaan tukevat ohjelmaehdotukset ja suunnitelmat ovat merkki siitä, että yhteistyön merkitys ainoana toimivana toimintamuotona on ymmärretty.

LIITTEET

Liite 1: Väestöluku, ikärakenne, kieliosuudet 1998, 1999

Liite 2: Elinkeinorakenne 1998

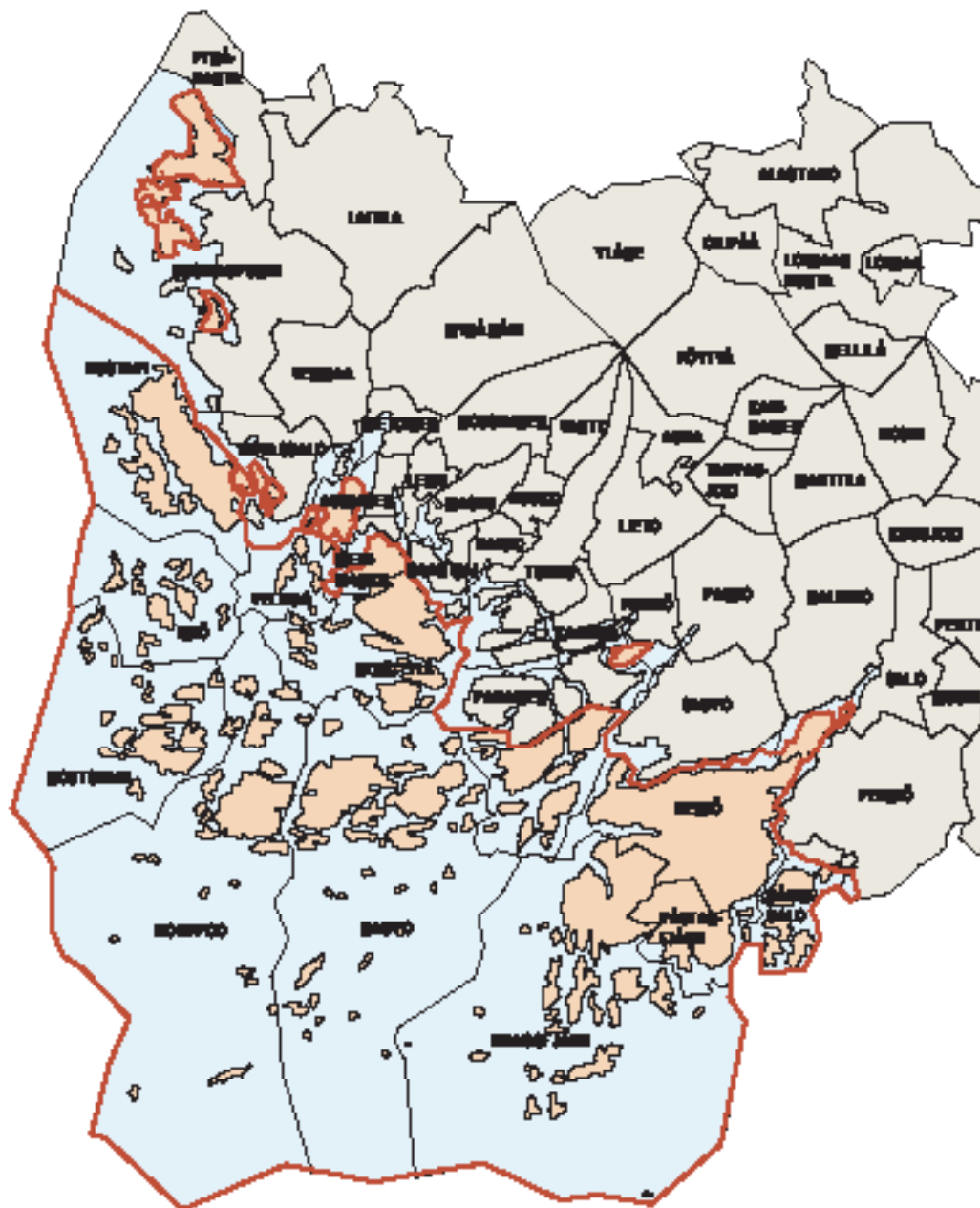
Liite 3: Työpaikat (alueella työssäkäyvät 1998)

Liite 4: Kuntien tilinpäätökset 1999

**Liite 5: Tavoite 2 -ohjelman ja Interreg IIIA/saaristo-
ohjelman rahoitustaulukot**

Liite 6: Kartta

SAARISTOKUNNAT JA MUIDEN KUNTIEN SAARISTO VARSINAIS-SUOMESSA

SAARISTOKUNNAT

Dragsfjärd, Houtskar, Iriö, Korppoo, Kustavi, Nauvo, Rymättylä ja Valkua.

Seuraavissa kunnissa oleviin saariin, joihin ei ole kiinteää yhteyttä eikä sulussa erik mainittuihin saariin ja muihin alueisiin, joihin on kiinteä yhteyks, sovelletaan saaristolaki säännöksiä:

Askainen (myös Lempiisaari ja Livonisaari), Heikkola (myös Angeliemi ja Angeliensaari), (myös Kemön saari), Merimiesku (myös Otavan saari), Perälinen (myös Stormbö, Lillr Stortervoländet, Lillervo ja Lemax), Piikö (myös Haveluoto), Särkisalo (myös Isoluot Tehvessalo (myös Leikkuoto, Kuusta, Mussalo-Lehtinen, Kaitainen ja Neurusuoto-Kuusta (myös Kemön saari) ja Uusikaupunki (myös Pyhämaa-Lepänen ja Kiltamaa).